

Mester

Det er en stille høstmorgen ved Norsjø. Blant epletrær og vakre nes ligger Årnes brygge. Her har komponisten Henrik Ødegaard sitt arbeidssted, i et tidligere pakkhus.

Komponisten fra Oslo er kanskje mest kjent for sin vokale kirkemusikk. For ikke å snakke om særmerket hans: *Sounden* av norsk folkemusikk og gregoriansk sang.

CV-en hans er imponerende: Oratorier, kantater, opera, musikal, teatermusikk, elektroakustisk musikk, solokonsserter og kammermusikk. Mange av verkene er laget til amatører og barn. På hjemmesiden hans står oppdragsgiverne i stram giv akt, og vitner om en komponist av internasjonalt format.

I 2004 vant han første- og tredjepris i komposisjonskonkurransen ved «International Choral art festival» i Jihlava, Tsjekkia. Han har blitt framført ved alle de store musikkfestivalene i Norge: Festspillene i Bergen, Olavsfestdagene i Trondheim, Oslo Kammermusikkfestival, Oslo internasjonale kirkemusikkfestival, Nordland Musikkfestuke i Bodø. For å nevne noen.

Han er sterkt involvert i Den norske kirkes reform av liturgien, og når fremtidens prester messer i gudstjenesten, blir det med Ødegaards signatur på melodiene. Verkene hans er framført i hele Skandinavia. For ikke å glemme Polen, Tsjekkia, Ungarn, Italia, Frankrike, Irland, Russland, Sør-Afrika, Japan, Canada og USA.

Og sentrum for alt dette: Årnes, i Sauherad.

EN LÆREGUTT

Jeg ymter frempå om komponisten kanskje er mett av suksessen? Nådd toppen?

- Overhodet ikke. Jeg ser på meg selv som læregutt ennå, sier han ydmykt.

- Jeg drømmer fortsatt om ting som jeg

håper skal skje. Jeg husker da jeg ble med i Norsk komponistforening. Jeg tenkte: Nå blir livet trygt og stabilt, nå er oppdragene sikret. Men det fungerer ikke slik. Jeg jobber hardt for å få oppdrag. Av og til kan jeg se bakover i tid, og forstå at jeg har gjort mye bra, men jeg har fortsatt mye ugjort, sier Henrik.

MAGISKE PROSESSER

Å komponere er å kunne et håndverk, beherske elementær satslære, kjenne de ulike instrumentenes grenser. Da jeg var liten gutt, leste jeg «Historien om»-bøkene. Der var komponistene store genier: Musikken bare presset seg på, geniet lot det strømme fritt. Jeg tester ut komponistfordommene mine på Henrik:

- Er du håndverker eller membran?

Henrik tenker.

- Litt begge deler. Noen ting bare må være i orden. Det er som med snekring: Er ikke taket lagt på den rette måten, blir det lekkasje. Det er også slike elementære ting knyttet til å lage musikk. Men samtidig må det være mer enn det. Noe som fanger deg, noe som gjør at du lytter videre. Jeg har en veldig nøktern innstilling til yrket, og går på jobb uansett, og til faste tider. Av og til kan det skje magiske ting, idéprosesser som fullbyrdes. Jeg stagnerer kanskje, går til sengs, og så neste dag, står alt klart for meg. Det er mye hardt arbeid for å komme seg helt inn til kjernen for hvordan et verk skal bli.

KIRKENS VERKTØY

Før intervjuet har jeg lyttet meg inn mot en del av Henriks kirkemusikalske kom-

ren på Arnes

posisjoner. Det er utrolig spennende musikk. Avansert, men allikevel lett tilgjengelig. Tekstnært, men ikke dogmatisk. Storslagent, men ikke pompøst. Stemningsfylt, men ikke patetisk. Musikk til Guds ære. Om hundre år spilles fortsatt Jon Fosse på scenen. Ola Nordmann leser Solstad. Kirkekor synger Henriks verk. Jeg har alibi. Jeg har forhørt meg med mine organistvenner. De er ikke i tvil.

- *Kirkemusikk er jo bruksmusikk. I så måte er det jo mye mer funksjonelt enn for eksempel popmusikk eller rock. Kirkemusikken har et tydelig budskap, i form av en tekst. Den har en klar funksjon, det skal brukes i en kirke for å tilbe den kristne Gud. Betyr Gud noe for deg?*

- Ja. Jeg vet ikke akkurat om han fører pennen min, men når jeg komponerer så er det jo kirkens virkelighet jeg går inn i, som et redskap. Og det gjør jeg gjerne.

Henrik rynker på nesa når jeg spør om inspirasjonskilder:

- Nei, jeg bruker sjelden det ordet. Det blir så mye misbrukt, det fungerer ikke slik for meg, at jeg får en impuls, eller at det er noe som skjer, og så tyter det ut en komposisjon. Selvsagt er det ting som oppmuntrer meg, en inspirerende utøver som jeg jobber sammen med, et barn som viser glede over musikk. Men det er ikke det jeg satser på.

Henrik lyser opp:

- Eller et godt måltid, sammen med gode venner som setter pris på, og tar i mot mat og drikke. Det er også veldig oppmuntrende å følge med barna mine, Tone og Martin, de gjør så mye spennende.

KREATIV FAMILIE

Henriks familie må sies å være over gjennomsnittlig kreativ: Kona lager dragger, datteren lager kostymer og spesial-

effekter til film og teater. Sønnen Martin er komponist.

- Noen vil kanskje si at eplet ikke har falt langt fra stammen, sier han. Martin og Tone har levd i et miljø hvor de skjønner at det er mulig å slå inn på et kreativt yrke, og klare seg i livet.

Henrik er tydelig stolt av sønnen Martin:

- Han er veldig god, han hadde et stykke på samtidsmusikkfestivalen Ultima for noen uker siden.

- *Er du redd for at han skal bli større enn deg?*

- Nei. Kanskje det har skjedd allerede...

GIR LIV TIL TEKST

Komponisthuset på brygga er spartansk innredet, her er ikke noe dill. Et beskjedent ikon henger på veggen. Bønnebøker og liturgiske verker i hylla. Et flygel fyller et hjørne, en treetasjers ovn sørger for varmen.

Utenfor vinduet, på den andre siden av vannet, ligger Nes kirke, speilvendt og klar, i Norsjøns blanke overflate. Huset har god plass, til å tenke og til å spille. Han har selv snekret trappa opp til andre etasje, og gjort mye snekkerarbeid der oppe. Jeg tester trappa. Den virker bunnsolid. Ikke overraskende.

- *Du har gitt musikk til mange gamle kristne tekster: Hvordan er det, som komponist, å møte en tekst som har hatt en viktig funksjon i menneskers liv i lang tid, i tidebønner i et kloster, eller i gudstjenesten?*

- Jeg prøver alltid å studere hva andre komponister har gjort med de klassiske tekstene jeg gir meg i kast med. Men så kommer det viktigste: teksten selv, ordenes mening og klang. Jeg er nok veldig glad i språkets formelle detaljer: Stavelse, hvordan ordene sitter i munnen, lange og korte ord, farve på vokaler og konsonanter.

Han innrømmer selv en lett nerdete

holdning til fonemer, og viser meg en norsk salme der seks t-er kommer på rekke og rad etter hverandre, på fjerdedelspusten.

- Det er tid for kaffe, sier han plutselig.

- Klokkas elleve tar jeg en kopp kaffe. Klokkas ett går jeg en tur i skogen. Han går på kjøkkenet. Skramlingen tiltar. Han kommer tilbake med to Cappuccino. Laget fra bunnen. Ikke noe tull. Ikke her heller.

«TAKTSTREKENES TYRANNI»

- *Du er kjent for å kombinere ulike elementer, for eksempel gregoriansk og folkemusikk. Er det noe du søker etter, noe formfullendt eller autentisk i dette rommet?*

- Jeg elsker den rytmikken som ikke er bundet til en fast puls. En slik rytmikk finner jeg i begge de formene for musikk. Jeg har brukt mange timer på å prøve å få den tidsfølelsen inn i partiturmusikk. Folkemusikk og gregoriansk sang er jo musikkstiler som er overlevert muntlig. Dermed har de sluppet trøbbelet med taktarter, hele dette «taktstrekenes tyranni». Jeg har forsøkt å integrere den svevende og flytende rytmen inn i kunstmusikken. Det lar seg gjøre, men det krever at ulike type musikere samarbeider. Jeg laget et verk på Oslo kirkemusikkfestival for seks år siden, "In manus tuas, Domine", en kveldsbønn. I en ende av kirka står et gregoriansk mannskor og synger en helt tradisjonell latinsk tidebønn. Et annet sted i kirkerommet står det et blandet kor og to slagverkere, som kommenterer musikalsk det som skjer. Det ene koret synger firkantede noter (gregoriansk notasjon), og de andre moderne notasjon. Av og til begynner de sammen, av og til møtes de underveis.

Henrik synger og viser, henter noter og peker. Jeg synger litt. Jeg tror jeg for-

står. Jeg skjønner at han søker en ny type rytmikk, den rytmikken som ikke følger med en metronom, den som er i mellom. Jeg tenker at det er litt som jassen. Men jeg spør ikke.

KORPS OG KIRKEMUSIKK

- *Hvordan kom musikken inn i livet ditt?*

- Mamma fulgte meg og søsteren min til musikalsk barnehage på Baratt Dues musikk institutt i Oslo, før vi begynte på skolen. Jeg begynte å spille i korps, og etter hvert havnet jeg i et ungdomskorps på Kolbotn, et av Norges beste janitsjarorkestre. Det var en åpning inn i den profesjonelle musikken: Vi spilte utrolig mange kompliserte verk, skrevet om for janitsjarorkestre. Etterhvert ble jeg med i et ungdomskor på Nordstrand, der Terje Kvam var organist. Han var en meget god lærer og inspirator for meg. Gjennom fire, fem år var vi gjennom masse ny musikk, plateinnspillinger, uroppføringer. Jeg hadde kastet meg inn i kirkemusikken, og begynte å spille orgel som 20-åring. Det var jo sent, og jeg ble aldri veldig god. Men jeg har altså vært kantor i Sauherad kommune i 25 år. Det er her jeg har lagt ned hele min kirkemusikalske energi.

Henrik forteller om hvor mye det har betydd for ham å ha en organistjobb.

- Det var et drivhus der jeg kunne prøve ut ting, og skrive musikk til kirkelige anledninger. Det er fem år siden jeg sluttet helt, og ble heltids komponist. Men jeg savner spillingen, menneskene og korarbeidet. Jeg visste at jeg kom til å savne det. Men jeg får heldigvis ofte spørsmål om å være vikar, og da kommer jeg så sant det lar seg gjøre!

■ ■ ESKIL SKJELDAL